

Μορφές Κακοποίησης στις Ερωτικές Σχέσεις και Αιτιολογικοί Παράγοντες

Αικατερίνη Τζίκα katerinatzika10@gmail.com
Άννα Λιναρδοπούλου alinardopoulou@gmail.com

Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΨΧ78: Εφαρμοσμένη Ψυχολογία

Χειμερινό εξάμηνο 2024-2025

Περιεχόμενα

- ← Τί είναι η συντροφική βία;
- ← Ποιές είναι οι βασικές μορφές της συντροφικής βίας;
- ← Ποιά είναι τα αίτια της συντροφικής βίας;
- ← Ποιοί είναι οι παράγοντες κινδύνου και ποιοί οι προστατευτικοί παράγοντες;
- ← Συμπεράσματα - Συζήτηση

Συντροφική Βία (Intimate Partner Violence)

- **Κακοποίηση στις ερωτικές σχέσεις:** πράξεις βίας και επιθετικότητας με σκοπό τη βλάβη του ερωτικού συντρόφου (Stark et al., 2013).
- Συχνότερα θύματα οι **γυναίκες**.
- Έρευνα: 20%-30% έχουν βιώσει συντροφική βία στη ζωή τους.
- Ελλάδα: 12.221 περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας το 2023.
- 9937 θύτες ήταν αρσενικού γένους και 2284 θηλυκού (ΕΛΑΣ, 2024).
- Χαρακτηριστική η δυσκολία απομάκρυνσης από την κακοποιητική σχέση (Dicola & Spaar, 2016).
- **5 μορφές κακοποίησης:** σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική, διαδικτυακή (Stark et al., 2013).

Σωματική Βία

- ← Η εμπρόθετη πράξη που βλάπτει τον άλλον με φυσικό τρόπο (Herbert et al., 2023).
- ← Π.χ. Χαστούκια, χτυπήματα, κλωτσιές.
- ← Η συχνότερη μορφή κακοποίησης.
- ← Ηνωμένο Βασίλειο: 25% έχει υποστεί σωματική κακοποίηση (Sikström et al., 2021).

Ψυχολογική/Συναισθηματική Βία

- ← Οποιαδήποτε μη φυσική συμπεριφορά που στοχεύει στην τιμωρία, την απομόνωση, την ταπείνωση και την πρόκληση φόβου στο θύμα.
- ← Γελοιοποίηση και πλήρης έλεγχος του θύματος (Karakurt & Silver, 2013).
- ← **Έξι τύποι ψυχολογικής κακοποίησης:**
  - i. Λεκτικές επιθέσεις
  - ii. Απομόνωση
  - iii. Ζήλια και κτητικότητα
  - iv. Απειλές
  - v. Συναισθηματικός εκβιασμός
  - vi. Καταστροφή προσωπικών αντικειμένων (Follingstad et al., 1990).

Σεξουαλική Βία

- ← Εμπλοκή του θύματος σε σεξουαλικές δραστηριότητες χωρίς τη θέλησή του.
- ← Απειλές, σωματική βία και στέρηση ικανότητας για αντίσταση (όσο κοιμάται, κατάσταση νάρκωσης, κλπ.).
- ← 27% γυναικών 15-49 ετών (Stark et al., 2023).
- ← Παραβλέπεται και υποτιμάται, καθώς πολλοί πίστευαν ότι δεν μπορεί να συμβεί μεταξύ συντρόφων (Alsaker et al., 2012).

Οικονομική Βία

- ← Η χειριστική συμπεριφορά και ο έλεγχος που ασκείται από τον θύτη με σκοπό τον αποκλεισμό του θύματος από την πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους (Johnson et al., 2022).
- ← «Αόρατη» μορφή κακοποίησης, δύσκολο να την αντιληφθούν τα θύματα.
- ← **Τρεις τύποι οικονομικής κακοποίησης:**
  - i. Οικονομική εκμετάλλευση
  - ii. Οικονομικός έλεγχος
  - iii. Δολιοφθορά όσον αφορά την εργασία
- ← ΗΠΑ: 1,3% έχουν υποστεί οικονομική βία (Wilson et al., 2023).

Διαδικτυακή Βία

- ← Παρενόχληση από ερωτικό σύντροφο μέσω της τεχνολογίας.
- ← Μη συναινετική δημιουργία και δημοσίευση προσωπικών φωτογραφιών (Henry & Beard, 2024).
- ← Γελοιοποίηση θύματος με την έκθεσή του στο διαδίκτυο.
- ← Έλεγχος των προσωπικών του λογαριασμών από τον κακοποιητή.
- ← Είναι είδος ψυχολογικής βίας (υψηλά επίπεδα άγχους και αυτοκτονικού ιδεασμού) (Taccini & Mannarini, 2024).

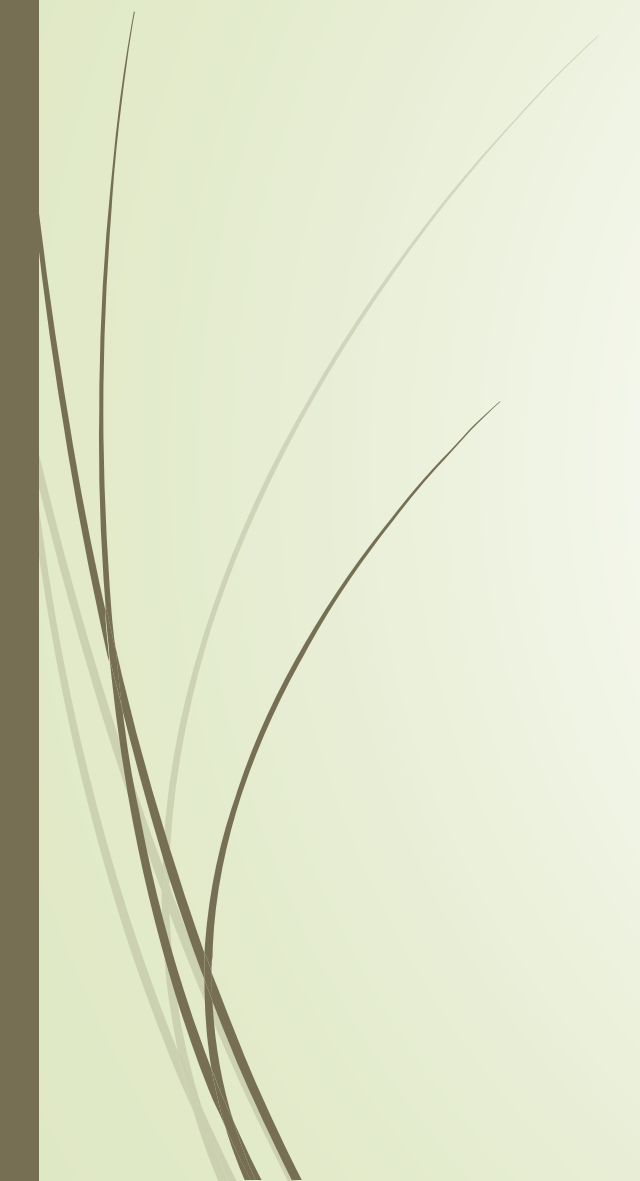

Κατηγορίες

Υπάρχει μία επιπλέον κατηγοριοποίηση των **μορφών κακοποίησης** στο πλαίσιο ερωτικής σχέσης:

- ← Περιστασιακή βία συντρόφων (*situational couple violence*)
- ← Τρομοκρατία σε μία σχέση (*intimate terrorism*)
- ← Βίαιη αντίσταση (*violent resistance*)
- ← Αμοιβαίος έλεγχος μέσω της βίας (*mutual violent control*)

(Sikström et al., 2021).

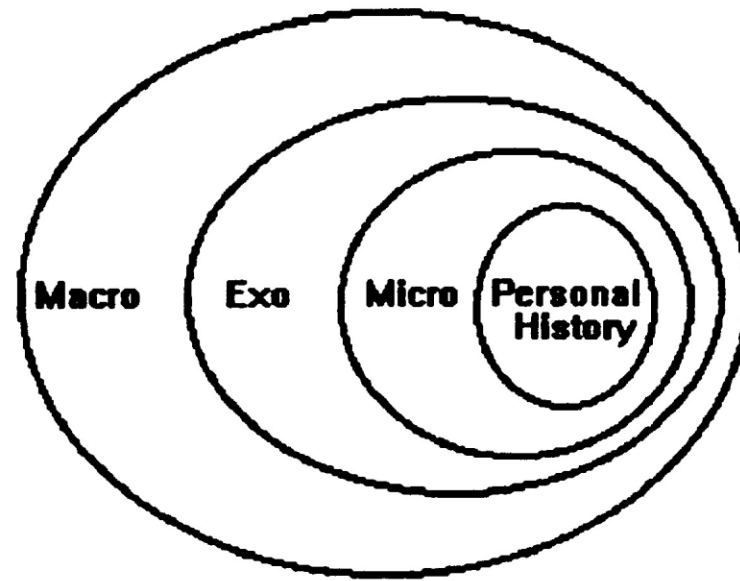
Αιτιολογικοί Παράγοντες της Συντροφικής Βίας

Το Θεωρητικό Μοντέλο του Heise (1998)

- ← **Ατομικό επίπεδο:** ενδοοικογενειακή βία μεταξύ των γονέων και προς το παιδί, απών/απορριπτικός πατέρας.
- ← **Μικροσύστημα:** ανδρική κυριαρχία στην οικογένεια, οικονομικός έλεγχος του νοικοκυριού από τον άντρα, κατάχρηση αλκοόλ, συγκρούσεις στο γάμο.
- ← **Εξωσύστημα:** χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, ανεργία, απομόνωση της γυναίκας από τον κοινωνικό περίγυρο, κοινωνικές σχέσεις με παραβατικά άτομα.
- ← **Μακροσύστημα:** δικαιοδοσία των αντρών πάνω στις γυναίκες, σύνδεση αρρενωπότητας με την επιθετικότητα, άκαμπτοι έμφυλοι ρόλοι, αποδοχή της διαπροσωπικής/σωματικής βίας.

Το Θεωρητικό Μοντέλο του Heise (1998)

Παράγοντες που συνδέονται με τη βία κατά των γυναικών σε διαφορετικά επίπεδα της κοινωνικής οικολογίας (Heise, 1998)

Personal History

- o **Witnessing marital violence as a child**
- o **Being abused oneself as a child**
- o **Absent or rejecting father**

Microsystem

- o **Male dominance in the family**
- o **Male control of wealth in the family**
- o **Use of alcohol**
- o **Marital/verbal conflict**

Exosystem

- o **Low socioeconomic status/unemployment**
- o **Isolation of woman and family**
- o **Delinquent peer associations**

Macrosystem

- o **Male entitlement/ownership of women**
- o **Masculinity linked to aggression and dominance**
- o **Rigid gender roles**
- o **Acceptance of interpersonal violence**
- o **Acceptance of physical chastisement**

Άλλοι αιτιολογικοί παράγοντες

Ατομικοί παράγοντες

- ← Έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία κατά την παιδική ηλικία
- ← Ψυχικές διαταραχές
- ← Ζήλια
- ← Χαμηλή διεκδικητικότητα, χαμηλή αυτοεκτίμηση και έκφραση συναισθήματος (Stewart et al., 2013)
- ← Εγκυμοσύνη (παράγοντας κινδύνου, καθώς με την έναρξή της η συντροφική βία μπορεί να εμφανιστεί για πρώτη φορά ή να σταματήσει)
- ← Κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών (Jewkes et al., 2002)

Ατομικοί παράγοντες

Ατομικοί παράγοντες που έχουν συσχετιστεί με τους άνδρες ως θύματα συντροφικής βίας:

- ← Υψηλό άγχος
- ← Σχέση εκτός γάμου
- ← Μικρότερη ηλικία

(Stewart et al., 2013)

Παράγοντες του Μικροσυστήματος

- ← Παραδοσιακές αντιλήψεις των ατόμων για τους έμφυλους ρόλους
- ← Αστάθεια του γάμου
- ← Ύπαρξη λεκτικών εντάσεων

(Jewkes et al., 2002)

Κοινωνικοί-Πολιτισμικοί Παράγοντες

← Πολιτισμικές νόρμες:

- ✓ Ορισμένοι ερευνητές θεωρούν τη βία μαθημένη κοινωνική συμπεριφορά (Jewkes et al., 2002).
- ✓ Συχνά οι νόρμες αποθαρρύνουν τα θύματα από το να αντιδράσουν στη βία (Stewart et al., 2013).
- Αντιμετώπιση της βίας ως αποδεκτή λύση των συγκρούσεων.

Κοινωνικοί-Πολιτισμικοί Παράγοντες

← Φτώχεια

- ✓ Στροφή προς τη συντροφική βία από άτομα με αρρενωπή ταυτότητα φύλου σε συνθήκες φτώχειας, καθώς αισθάνονται ότι δε μπορούν να ανταποκριθούν στο ιδεώδες του ιδανικού άντρα (Gelles, 1974, αναφ. στο Jewkes et al., 2002).
- ✓ Ανασηματισμός της αρρενωπής ταυτότητας φύλου σε φτωχά περιβάλλοντα και στροφή προς τον μισογυνισμό, την εγκληματικότητα και την κατάχρηση ουσιών (Bourgois, 1996).

Διαγενεακή Μετάδοση της Βίας

- ← **Θεωρία της κοινωνικής μάθησης:** τα παιδιά μαθαίνουν να μιμούνται τη βίαιη συμπεριφορά των γονιών τους.
- ← **Νευροψυχολογία:** η παρατεταμένη ενεργοποίηση των νευροφυσιολογικών αντιδράσεων στο stress επηρεάζει αρνητικά την αντίδραση των ατόμων σε αυτό, οδηγώντας σε βίαιη συμπεριφορά.
- ← **Συμπεριφοριστικές γενετικές προσεγγίσεις:** μετάδοση γονιδίων που σχετίζονται με τη βία από τους γονείς στα παιδιά.

(Widom & Wilson, 2015)

Θεωρία της προσκόλλησης

- ← Συνάφεια της βίαιης συμπεριφοράς με το αγχώδες στυλ προσκόλλησης (Dutton et al., 1994).
- ← Μεταβλητές που έχουν συνδεθεί με τους βίαιους άντρες (Kenser et al., 1997):
  - ✓ Συναίσθημα ότι δεν αγαπήθηκαν αρκετά από τη μητέρα τους ως παιδιά
  - ✓ Χαμηλή αυτοεκτίμηση
  - ✓ Αντίληψη της αγάπης της συντρόφου ως ελλιπούς

Προστατευτικοί Παράγοντες

- ← Συνθήκες ακραίας φτώχειας (λειτουργούν προστατευτικά για τα θύματα, καθώς δεν υπάρχουν πηγές σύγκρουσης για οικονομικά ζητήματα).
- ← Υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης
- ← Κοινωνική στήριξη

(Jewkes et al., 2002)

Συμπεράσματα – Συζήτηση

- ← Η συντροφική βία, δηλαδή η κακοποίηση που συμβαίνει μεταξύ ερωτικών συντρόφων, είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα, αλλά και ζήτημα υγείας που πλήττει μεγάλο αριθμό θυμάτων.
- ← Εμφανίζεται σε πέντε μορφές (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική, διαδικτυακή κακοποίηση).
- ← Στη βιβλιογραφία εντοπίζονται πολλοί αιτιολογικοί παράγοντες που συνδέονται με τη συντροφική βία, τόσο ατομικοί, όσο και κοινωνικοί-πολιτισμικοί.

Συμπεράσματα – Συζήτηση

- ← Δεν εντοπίζεται στη βιβλιογραφία κάποιο θεωρητικό μοντέλο που ερμηνεύει πλήρως τους μηχανισμούς που οδηγούν στην εκδήλωση της συντροφικής βίας.
- ← Οι παραπάνω αιτιολογικοί παράγοντες έχουν εξαχθεί από συναφειακού τύπου έρευνες και αποτελούν συσχετίσεις, δηλαδή η ύπαρξη των παραγόντων κινδύνου δεν υπαγορεύει την εμφάνιση συντροφικής βίας ή το αντίθετο.

Συμπεράσματα – Συζήτηση

- ← Οι παράγοντες κινδύνου/αιτιολογικοί παράγοντες αποτελούν καταστάσεις που συνδέονται με αυξημένη πιθανότητα εμφάνισης συντροφικής βίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλες αυτές οι καταστάσεις είναι κοινωνικά ανεπιθύμητες (π.χ. βλ. εγκυμοσύνη).
- ← Αντίστοιχα, οι προστατευτικοί παράγοντες συνδέονται με μειωμένη πιθανότητα εμφάνισης συντροφικής βίας, χωρίς να είναι απαραίτητα κοινωνικά επιθυμητοί (π.χ. βλ. ακραία φτώχεια).

Βιβλιογραφία

Alsaker, K., Morken, T., Baste, V., Campos-Serna, J., & Moen, B. E. (2012). Sexual assault and other types of violence in intimate partner relationships. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 91(3), 301–307. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0412.2011.01336.x>

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας (2024, Ιούλιος). Ετήσια έκθεση απολογισμού έργων υπηρεσιών αντιμετώπισης ενδο-οικογενειακής βίας έτους 2023. Ανακτήθηκε από <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/etisies-ektheseis-ergou-ypiresion-antimetopisis-endooikogeneiakis-vias/>

Bourgois, P. (1996). In search of masculinity: Violence, respect and sexuality among Puerto Rican crack dealers in East Harlem. *British Journal of Criminology*, 36(3), 412–427. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014103>

Dutton, D. G., Saunders, K., Starzomski, A., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(15), 1367–1386. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01554.x>

Dicola, D., & Spaar, E. (2016). Intimate partner violence. *American Family Physician*, 94(8), 646–651.

Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., & Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 5(2), 107–120. <https://doi.org/10.1007/BF00978514>

Heise, L. L. (1998). Violence against women. *Violence Against Women*, 4(3), 262–290. <https://doi.org/10.1177/1077801298004003002>

Henry, N., & Beard, G. (2024). Image-based sexual abuse perpetration: A scoping review. *Trauma, Violence & Abuse*, 25(5), 3981–3998. <https://doi.org/10.1177/15248380241266137>

Herbert, A., Fraser, A., Howe, L. D., Szilassy, E., Barnes, M., Feder, G., Barter, C., & Heron, J. (2023). Categories of intimate partner violence and abuse among young women and men: Latent class analysis of psychological, physical, and sexual victimization and perpetration in a UK birth cohort. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(1-2), NP931–NP954. <https://doi.org/10.1177/08862605221087708>

Jewkes, R. (2002). Intimate partner violence: Causes and prevention. *The Lancet*, 359(9315), 1423–1429. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08357-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08357-5)

Βιβλιογραφία

- Johnson, L., Chen, Y., Stylianou, A., & Arnold, A. (2022). Examining the impact of economic abuse on survivors of intimate partner violence: A scoping review. *BMC Public Health*, 22(1), 1014. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13297-4>
- Karakurt, G., & Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence and Victims*, 28(5), 804–821. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.vv-d-12-00041>
- Kesner, J. E., Julian, T., & McKenry, P. C. (1997). Application of attachment theory to male violence toward female intimates. *Journal of Family Violence*, 12, 211-228. <https://doi.org/10.1023/A:1022840812546>
- Sikström, S., Dahl, M., Lettmann, H., Alexandersson, A., Schwörer, E., Stille, L., Kjell, O., Innes-Ker, Å., & Ngaosuvan, L. (2021). What you say and what I hear- Investigating differences in the perception of the severity of psychological and physical violence in intimate partner relationships. *PloS One*, 16(8), e0255785. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0255785>
- Stark, L., Seff, I., Mutumba, M., & Fulu, E. (2023). Intimate partner violence and mental health: Deepening our understanding of associations, pathways, and prevention in low- and middle-income countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20, 1505. <https://doi.org/10.3390/ijerph20021505>
- Stewart, D. E., MacMillan, H., & Wathen, N. (2013). Intimate partner violence. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 58(6), E1–E15. <https://doi.org/10.1177/070674371305800601>
- Taccini, F., & Mannarini, S. (2024). Unveiling the traumatic impact of cyber dating abuse and offline intimate partner violence: Exploring the mediating role of adult attachment. *Scientific Reports*, 14(1), 21222. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-68759-z>
- Widom, C. S., & Wilson, H. W. (2015). Intergenerational Transmission of Violence. In J. Lindert, J., & I. Levav (Eds.), *Violence and Mental Health* (pp. 27-45). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-017-8999-8_2
- Wilson, B., Zawitkowski, S., Weiss, S., Docherty, L., & Barata, P. C. (2023). How the invisible becomes visible: The lived experience of economic abuse in heterosexual relationships. *Violence Against Women*, 1–26. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/10778012231185540>